

Bojan Munjin

“Dosta mi je mlakih predstava”

Buđenje proljeća

Po motivima Franka Wedekinda

Redatelj:

Oliver Frlić

Zagrebačko kazalište mladih

Premijera:

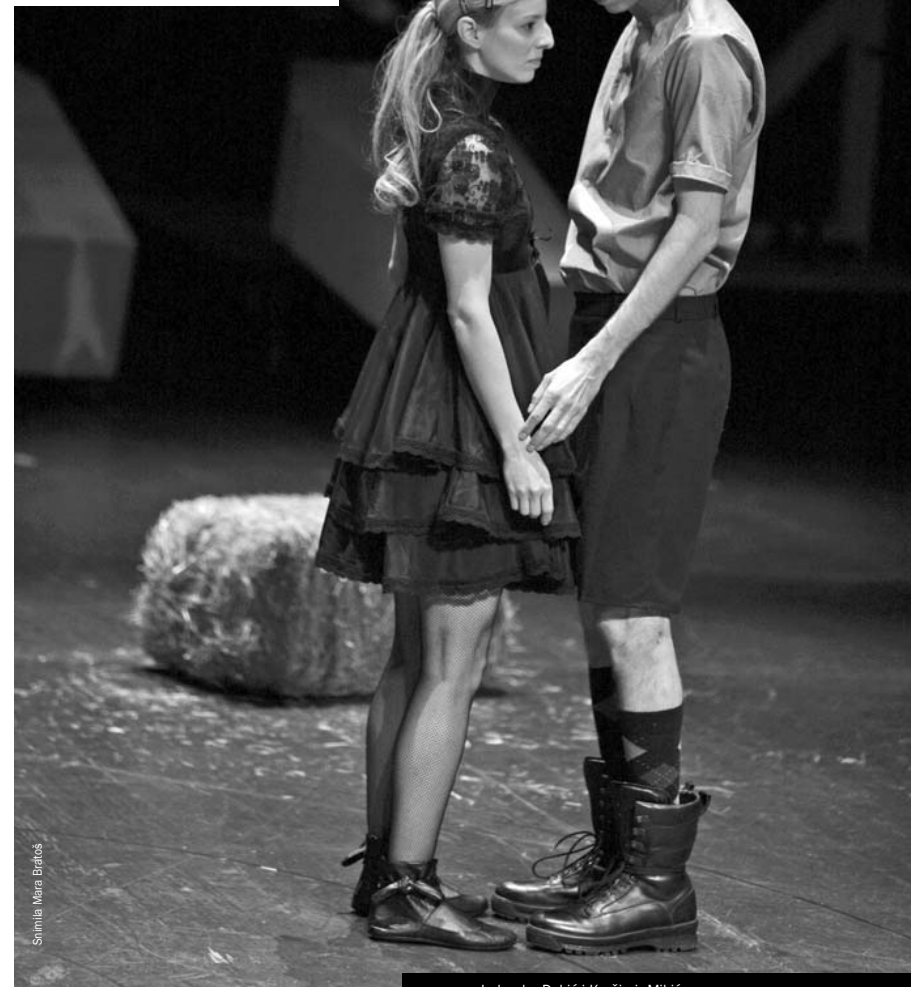
22. svibnja 2010..

Kako se moglo i pretpostaviti, nova predstava redatelja Olivera Frlića *Buđenje proljeća* u Zagrebačkom kazalištu mladih podignula je temperaturu šire javnosti i izazvala kontradiktorne reakcije kazališne kritike. Kada jedna predstava počinje bijesnim uzvikom “naš neprijatelj je Katolička crkva”, ravno u lice publike, onda se može očekivati da će takav uzvik jedni dočekati s aplauzom, a drugi s prijezirom. Tako je nakon premijere u kratom foajeu ZKM-a bilo onih koji su oduševljeno govorili kako je to “moćna i snažna predstava”, ali i onih koji su protestirali da je Oliver Frlić ustao “protiv svog naroda i države”. Kritika se podijelila na one koji vjeruju da je u

Frlićevoj predstavi upotrijebljena tek “kazališna municija srednjeg dometa” i da se radi o “političkom pamfletu i kazališnom diletantizmu” kao i na one koji *Buđenje proljeća* vide kao “suočavanje s istinom” i “teatarski discipliniran i ubojito jasan napad na autoritet Crkve”. Zanimljivo je da vodeće glasilo Katoličke crkve u Hrvatskoj, *Glas Koncila*, nije željelo komentirati Frlićevu predstavu, ali je vjerski portal *Križ života* ustvrdio kako ova predstava “konfrontira društvenu zajednicu s ambivalentnošću njezina političkog i duhovnog vodstva”, kojemu je ono o čemu se u ovoj predstavi govori “nepoželjna istina”.

Naravno, svatko ima legitimno pravo i slobodu komentirati predstavu prema vlastitim nazorima i u dobroj vjeri, ali možda je najbolji put propitivanja društvene relevantnosti ove predstave ako se vrati mo njezinim estetskim detaljima. Dakle, što bi bilo

Roditelji, profesori i predstavnici Crkve govore strogim i autoritarnim jezikom bez milosti, dok je djeci ostavljena gorčina u glasu i samoubilačko nezadovoljstvo.

Snimila: Mera Babić

Jadranka Đokić | Krešimir Mikić

Snimila: Mera Bratuš

Milivoj Beader, Ksenija Marinković, Jadranka Đokić i Krešimir Mikić

ono eminentno kazališno u predstavi *Buđenje proljeća* i kako taj scenski instrumentarij djeluje, kako prelazi rampu?

Vjerski portal Križ života ustvrdio je kako ova predstava "konfrontira društvenu zajednicu s ambivalentnošću njezina političkog i duhovnog vodstva", kojemu je ono o čemu se u ovoj predstavi govori "nepoželjna istina".

Da se podsjetimo: danas već klasični komad *Buđenje proljeća* Franka Wedekinda, napisan krajem 19. stoljeća, govori o seksualnom sazrijevanju mladih u okruženju licemjernoga građanskog morala i krutih moralnih dogmi. Rezultat ovakve edukacije bit će da će jedna junakinja iskrvariti na

ginekološkom stolu tijekom pobačaja, jedan dječak će se ubiti zbog loših ocjena u školi, a drugi će biti poslan u popravni dom zato što je previše pljuvao Crkvu i domovinu. Gledali smo više uprizorenja ovog komada, ali meni su u sjećanju ostala dva: ono Harisa Pašovića prije 25 godina u beogradskom JDP-u i ono Selme Spahić, odnedavno na sarajevskoj kazališnoj akademiji. Bolno poetsko ozračje prve predstave i brutalnost druge govori o tome, kao i uvijek u kazalištu, da svako vrijeme učitava na pozornici svoj specifični senzibilitet i pogled na stanje stvari. Teatarski gledano, u najnovijem čitanju Wedekinda Oliver Frlijić poslužio se stanovitom "rekonstrukcijom događaja" kako bi publici objasnio svoj pogled na suvremeni moral,

Crkvu i školski sustav. U predstavi tako postoji "narator", kojeg u originalnom komadu nema, koji u odori katoličkoga svećenika i s nešto cinizma u glasu gledateljima odabire i najavljuje pojedine dijelove drame. Ovakvim dramaturškim zgušnjavanjem postignut je ironični višak priče: sve se odvija brzo i od početka je jasno tko su tlačitelji, a tko žrtve. Roditelji, profesori i predstavnici Crkve govore strogim i autoritarnim jezikom bez milosti, dok je djeci ostavljena gorčina u glasu i samoubilačko nezadovoljstvo. I dok nas svećenik-narator, kao kakav davolji odvjetnik, slatkorječivo vodi od prizora do prizora, tragedija neumitno visi u zraku. Taj Frlijićev "optužujem" pojačan je do krešenda uvođenjem dokumentarnih scenskih znakova: snimak aktualnoga pape koji priznaje pojavu pedofilije u

Crkvi ili posve groteskno – preko megafona – čitanje prijedloga zakona o seksualnom obrazovanju u hrvatskom Saboru. Scenom od početka do kraja dominira ogroman križ i on će se, tim postupkom fiksacije, na kraju pretvoriti u – nacističku svastiku. Frlijićeva teza da malograđani i autoritarni govor ruku pod ruku vode u fašizam – od početka je jasna. Iz svega viđenog, bjelodano je da se Frlijićev scenski rukopis ne temelji na govoru iz dramskoga predloška, nego mu literatura – jednako kao i u prethodnim predstavama – služi kao montažni materijal za napetu društvenu polemiku. Pitanje koje leži pred

Frlijićeva teza da malograđani i autoritarni govor ruku pod ruku vode u fašizam – od početka je jasna.

Snimila: Mera Bratuš

Ksenija Marinković i Jadranka Đokić

nama glasi: Je li Frlićev estetski naboj dovoljno jak da bi mogao dosegnuti aktualnost i društvenu relevantnost Wedekindova komada u Hrvatskoj danas? Za usporedbu, možemo se prisjetiti najnovijeg filma Michaela Hanekea *Bijela vrpca*, nagrađenim 2009. godine *Zlatnom palmom* u Cannesu.

Kao što je već poznato, radi se o dvoipolsatnom crno-bijelom filmu u kojem Haneke opisuje događaje koji se 1913. godine, pred Prvi svjetski rat, odvijaju u malome mjestu. Naoko, život teče mirno, ali malo-pomalo, otkriva se da su pojedini ugledni mještani upleteni u pedofiliju i nasilje, ali to nitko ne želi javno izreći.

Snaga ovog autorskog rada upravo je u tome što redatelj ni na čemu ne ustraje, ne zabija prst u oko društvenim problemima, nego oni sami izlaze na površinu, iskrenim prikazivanjem socijalnog pejzaža, u punini njegova pulsiranja.

Ako bismo tako gledali na Frlićevu predstavu, onda je jasno da njegov rukopis nije toliko rafiniran, ali veliko je pitanje želi li on to uopće.

Ono što se, naime, mora priznati, gledajući na društveni i politički kontekst u kojem Frlić izvodi svoje scenske provokacije, jest da u našoj kulturi još uvijek postoji deficit kritičkoga govora o mnogim problemima koji nas se danas tiču. Ili kako sam Frlić hrabro uzvikuje: "Dosta mi je mlakih predstava!" Ako u našem javnom prostoru, koji je opterećen ratom, socijalnim nedaćama i tranzicijskim kapitalizmom, i dalje dominiraju predstave "srednje struje" – što nije daleko od istine – onda je jasno da će se na drugoj strani javljati buntovnici poput Olivera Frlića koji će "preskakati" dramaturške detalje poradi važne teme do kojih im je stalo. U tom smislu, među onima koji Frliću prigovaraju nedostatak estetskoga rafinmana ima i onih koji se teško suočavaju s temom koja – pokazujući tako radikalno naličje naše stvarnosti – dira njihove društvene nazore ili intimna uvjerenja. Ipak, svaka je istina drska pa tako i Frlićeva.

Ono što bi se također moglo zapitati u vezi ZKM-ova *Buđenja proljeća* jest Frlićev rad s glumcima. Ansambl predstave, Jadranka Đokić, Ksenija Marinković, Nina Viočić, Sreten Mokrović, Krešimir Mikić, Frano Mašković, Pjer Meničanin, Milivoj Beader i Zoran Čubrilo, disciplinirano izvršava scenske zadatke, uz nemalu investiciju osobnog talenta i iskustva, ali u predstavi "sa stavom" nije jasna njihova vlastita pozicija. U prethodnim Frlićevim *političkim* predstavama, *Turbo-folk* ili *Bahke*, pa i u ranijim radovima u ITD-u, bilo je vidljivo da glumci nisu tek "izvođači radova" redateljske ideje. U skladu sa zasadima postdramskoga kazališta, na koje se Oliver Frlić često poziva, u tim predstavama gledali smo glumce "koji misle dok igraju": predstavljali bi se vlastitim imenima, govorili o svojim osobnim problemima, bili su na otvorenoj sceni kritični i prema predstavi i prema svojoj ulozi u njoj...

Taj autoironični diskurs, kritička pozicija glumca u odnosu na mehanizam predstave i dramaturški upad privatnosti u scenski prostor, u slučaju *Buđenja proljeća* je izostao. Tako na važnosti dobivaju prigovori da je Frlić govoreći o autoritarizmu, autoritarnim postupkom sam sebi skočio u usta.

Prigovor koji se potpisniku ovih redova čini najočitijim i najdobronamjernijim svakako je onaj da se u redateljskom postupku Oliver Frlić počeo ponavljati. Nakon *Bakhi* i *Turbo-folka*, očito nije više dovoljno da na pozornici promatramo nemilosrdni obračun s tabu-temom, uz provociranje državnih i vjerskih institucija, jer – to smo već vidjeli. Kamo će nakon *Buđenja proljeća* krenuti Frlićev intelektualni nerv, još se ne zna jer on je kao redatelj još na početku, a društvenih problema ima više nego dovoljno. Zato diskusiji o Frlićevoj estetici nema kraja: u domaćim prilikama, rogovatnima kakve već jesu, višak njegova društvenog angažmana značit će nužno manjak njegove estetičnosti i obratno. Izaberimo što nam je važnije.

Pjer Meničanin, Milivoj Beader, Jadranka Đokić, Krešimir Mikić, Frano Mašković, Ksenija Marinković, Zoran Čubrilo i Sreten Mokrović.